

L'any de l'estrella

Teresa Costa-Gramunt

 TRÍPODE

Editorial Trípod

POESIA

Títol: *L'any de l'estrella*

Primera edició: agost de 2021

© Teresa Costa-Gramunt

© Il·lustracions d'Adelaida Murillo

© Pròleg d'Oriol Pi de Cabanyes

© D'aquesta edició: Edicions Trípod, SL

Carrer Aribau, 114, entl. 4a. Barcelona, 08036

www.tripode.cat

Instagram: www.instagram.com/editorialtripode/

Facebook: www.facebook.com/TripodeEditorial/

Twitter: www.twitter.com/Ed_Tripode

Disseny i maquetació: Elma Presas

Correcció: Helena Batlle

Imprès a la Impremta Pagès, d'Anglès (la Selva)

ISBN: 978-84-123920-3-6

Dipòsit legal: B 13523-2021

L'editor autoritza la reproducció d'aquest llibre, totalment o parcial, per qualsevol mitjà, actual o futur, sempre que sigui per a ús personal i no amb finalitats comercials.

ÍNDEX

I. PRÒLEG	9
II. L'ANY DE L'ESTRELLA	
Sol	17
Aquell moment, al carrer	18
Ulls com planetes	19
L'estrella que volia cridar	21
Alè que retorna en llum que resplendeix	22
El Nen que sabien	23
Sigillum Davidis	24
Venus	25
Estrella flamígera	26
Gai Saber	27
Romanç del cavaller sant Jordi	29
L'escala i la serp	30
III. TEMPS QUE VA SER	
Calendaris	33
Dia de Corpus	35
El davantal de la vida	37
Temps que va ser	38
Esqueix del Paradís	39

Visita de la mare al seu fill a l'UCI	41
La vida es mou	42
L'espai interior de les lletres	43
Digue'm qui ets tu	44
L'atracció de la vida	45
L'infant i la paraula	46
El poeta és jo i l'altre	47
IV. POEMES QUE NO HAURIA VOLGUT ESCRIURE	
El pobre que cantava la cançó de Sant Isidro	50
17 d'agost de 2017, a les 17 h	52
Poema que no hauria volgut escriure	53
Forat negre	55
V. CÀNTIC O ORACIÓ	
Aprenent de la rosa	59
Càntic o oració	60
L'infant i el carreu	61
Vaig dir sí	63
La mort, la rosa i la primavera	64
El somriure com a passaport	65
El cor que coneix	67
Les ales del temps	68
Àngels de llum	69
VI. LLUM QUE DESPERTA	71
VII. ENDRECES	75

PRÒLEG

UNA ARRISCADA POESIA DE LA INNOCÈNCIA

No és fàcil presentar en públic allò que ha fet qui t'estimes. I no obstant això, no és aquesta precisament la tasca del que anem anomenant la crítica? Valorar, criticar, senyalar defectes i subratllar encerts, contrastar-se amb l'escrit, orientar el lector. O eixamplar-li la perspectiva.

Però en aquest cas jo no soc un crític, no vull ni ho puc ser, sinó un admirador de l'escriptora, de la persona càlida, generosa, intel·ligent, de la poeta que hi ha en Teresa Costa-Gramunt. I tampoc no ignoro, i menys en aquest cas, que fins el més gran dels crítics és no res comparat amb qualsevol creador.

Això ho deia en una entrevista el mateix George Steiner, aquell gran humanista d'àmplies referències que, després d'haver destacat en el camp de la crítica, va veure frustrat el seu desig d'excel·lir també fent poesia i narrativa. «Vaig fer poesia, però em vaig adonar que el que estava fent eren versos, i el vers és el més gran enemic de la Poesia» (posem-ho en majúscula, perquè la parla no ho distingeix, però l'escriptura sí: les lletres majúscules encara tenen sentit).

Desafiava Steiner, aquell gran humanista europeu, els llocs comuns que consideren la poesia bàsicament en funció dels aspectes sensorials, fònics, del poema, que són els primers que es perden en passar per la traducció. També l'eixorca erudició d'uns acadèmics insensibles que no dubtava a titllar de paràsits: de «paràsits a la melena del lleó». O de la lleona, és clar.

Al marge, sense concessions a jocs de paraules ni a dringar de picarols, aquesta de Teresa Costa-Gramunt és una poesia que va a l'essència del fet poètic, que és la vivència en clau d'espiritualitat. Poesia de l'experiència, però no de l'experiència en la superfície més o menys banal de la vida quotidiana, sinó en la profunditat inefable de l'ésser que se sent connectat amb el Tot, en pura nuesa de l'ànima.

La poesia de Teresa Costa-Gramunt és una poesia de la simplicitat, sense artifici, volgudament antiretòrica. No hi

dringuen els esquellerincs ni s'hi plasmen les paraules com sortides d'un somieig o d'un balbuceig somnambúlic. Res a veure amb el deixar-se anar pels pendents de l'escriptura automàtica, la de Costa-Gramunt és una poesia que pren forma a partir d'un gran esforç de contenció, on més important que la sensorialitat és el concepte.

La poesia de Costa-Gramunt és fruit d'una destil·lació molt acurada. Poeta de veu subtil, poc convencional, vivencialment i formalment cenyida al nucli essencial de l'existència, Teresa Costa-Gramunt fa una poesia serena, d'ànima no angoixada, que quan s'expressa va a la quinta essència, a la manera de la mística de tots els temps.

El més important per a ella no és el llenguatge, la vistositat del joc verbal, sinó la plasmació d'un moment fulgurant que, esdevingut transcendent, queda fixat en el verb. L'important no és l'artifici, la concessió al decorativisme, sinó la transmissió de la vivència, la fluència d'aquest corrent d'energia psíquica que connecta l'instant amb l'eternitat.

La transcendència (aquesta paraula avui tan en desús, com «ànima» o «esperit») és també una vivència subjectiva, difícilment expressable, difícilment objectivable. «El sentiment de transcendència és l'evidència que estem en un món que va lligat amb un altre d'invisible i tan etern com el nostre, del qual som alhora la part i la totalitat», deia el nostre

amic Jordi Riera Morè, interessantíssim filòsof que encara està per descobrir.

S'ha pogut observar críticament que en l'obra plàstica de Teresa Costa-Gramunt, que ha dissenyat tants exlibris, no hi ha drama. Tampoc no sembla haver-n'hi, sinó de manera molt velada, en els seus poemes. Però això no és demèrit sinó només pels qui continuen creient (seguint una tradició tan penitencial com ho és la cristiana) que la creativitat humana no surt —ni ha de sortir— del goig sinó del patiment.

I la de Teresa Costa-Gramunt no és una obra de grans inferns —com els que s'insinuen a *Forat negre* o *Poema que no hauria volgut escriure*—, sinó de petits paradisos. No tant de dimonis com d'àngels, no de foscor sinó de llum. També ho és, en el fons lluminosa, l'obra de Rilke, que és un dels seus grans referents. Al costat de Matsuo Basho i altres poetes orientals, Emily Dickinson, Marina Tsvetàieva... I, entre els catalans, Màrius Torres i Joan Vinyoli.

Un poema és una resposta a un estímul exterior o a una crida interior. I sempre respon a un moment. «Tots els poemes —considerava Goethe— són poemes de circumstàncies». Octavio Paz també ho subratllava: «Todo libro de poemas es, en el fondo, un diario». Sí, en els més de vint llibres de poemes que des de fa un quart de segle ha anat publicant

Teresa Costa-Gramunt això és ben constatable. Són poemes basats en fets concrets que disparen la creativitat i que, destil·lats generalment en poques paraules, dibuixen una ja molt llarga i fecunda trajectòria.

L'any de l'estrella ve a ser un any arquetípic: l'any d'anys, la roda de tot l'any, un temps mític que es dibuixa circularment, com l'*ouroboros*, el drac que es mossega la cua. Els començaments i els finals es confonen. I «el poeta és l'altre i el seu jo en l'origen del mirall / de cada vers que el fa humà retorna a la font / a l'Arbre de la Vida».

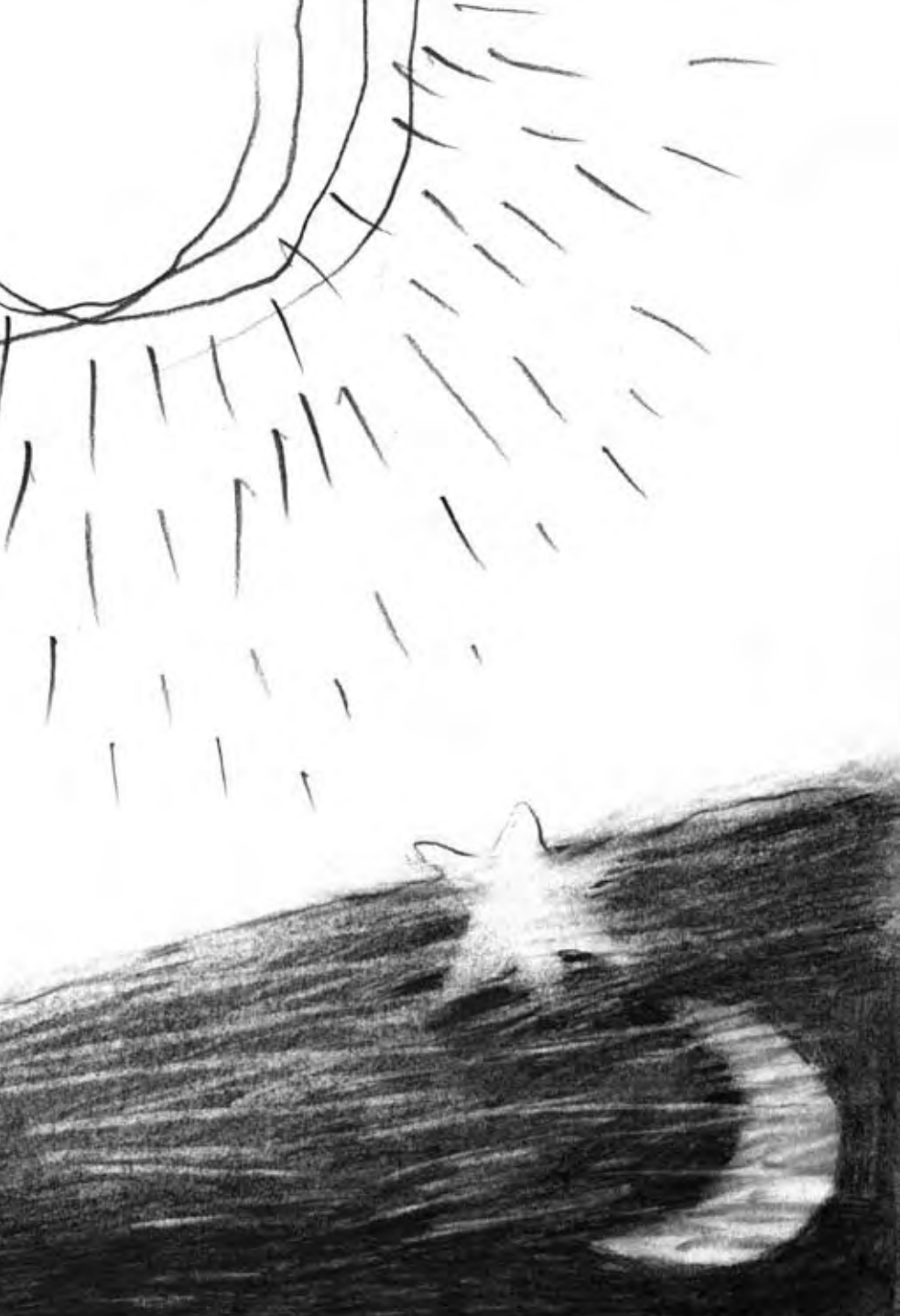
Un poema té molt de fulguració. De vegades, de tant com enlluerna, encega i deixa sense comentari possible, només traspasant —per mitjà de les paraules— una emoció que emergeix dels ressorts més íntims. Un poema és, en el millor dels casos, una transferència d'emocions. Com posar-hi paraules? Les emocions, per més compartides que siguin, són difícilment expressables verbalment.

Oriol Pi de Cabanyes
14 de juny de 2021

L'ANY DE L'ESTRELLA

El poema, com el mite, dona un sentit
autèntic a l'esdevenir humà,
un sentit profund al destí.

Gilbert Durand

SOL

Una claror suau, or en pols,
va omplint el matí de llum.
Sembla mentida que en pocs minuts hagi avançat tant
en el camí fosc de les ombres.
S'ha fet de dia amb determinació.
Com un gegant segur de la seva força el sol matina.
Sense mandra, sense flaquejar,
es calça les sabates de les hores,
mira de dret l'horitzó
com la nau que està a punt de salpar.
Comença el dia.

AQUELL MOMENT, AL CARRER

Aquell moment en què el món desapareix.
Aquell moment en què no calen paraules,
parlen les mans, els llavis de foc.
L'abraçada enmig de la multitud,
música de Vivaldi de fons,
posem un adagio.
La urgència de l'abraçada.
El món es fa quan una parella es fa.

*

Després (es fa tard per anar a la feina)
agafar el tren gairebé en marxa,
deixar un missatge a la mà de l'amant
en l'últim estreny dels dits.
Perquè el trobi.

ULLS COM PLANETES

Deixa passar el mal pensament com si fos un núvol.
No entretinguis aquest pes en la ment,
i el pensament volarà com volen les àguiles,
lluny.
No gaire lluny és l'estrella que no veus amb els ulls petits.
Tot és qüestió de proporcions, de distàncies,
d'ulls a la mida dels planetes, encara que no t'ho creguis.

groga groga groga
groga groga groga
groga groga groga
groga groga groga

L'ESTRELLA QUE VOLIA CRIDAR

«Quan vaig començar a llegir, a cinc, sis anys,
vaig veure escrit sobre el mur: *Mort als jueus.*

No podíem anar a la platja, prohibit.

No podíem jugar als parcs, prohibit.

No podíem anar a l'escola, prohibit.

Els jueus són uns gossos,

no els deixeu passar,

deien els rètols,

i deia la gent, veïns de tota la vida.

L'espai que podíem trepitjar es va anar estrenyent, fent fosc.

Després ens van fer cosir una estrella groga a la roba.

Una estrella opaca que si hagués pogut cridar hauria cridat.»

ALÈ QUE RETORNA EN LLUM QUE RESPLENDEIX

La llum ha resplendit en algun lloc.
Il·lumina la paraula perduda,
o potser millor seria dir la paraula gastada o feta malbé.
Aquí no som en el jardí de la gràcia,
aquí tot són pèrdues pel nostre mal cap.
Som terra massacrada entre la naixença i la mort.
Sortir de la roda,
acotjar-se en la llum ingràvida que resplendeix,
que retorna l'alè.
El primer alè abans de renegar i caure a l'abisme.

EL NEN QUE SABIEN

Melcior, Gaspar, Baltasar,
or, encens, mirra.
Amb vestits nous segueixen l'estrella que els guia.
A l'om dels camells, desperts, no evitaran les nits,
a l'om del pensament, alerta, no s'enlluernaran amb els dies.
Els savis han pregat abans d'alçar-se del llit,
i després de compartir el te i el pa
encara han pregat quan han pujat a les seves cavalcadures.
Cordó d'amistat entre aquests pelegrins,
aigua per a la seva set de Déu infinit.

*

Melcior, Gaspar i Baltasar,
or, encens i mirra
en les mans dels agenollats davant la Mare, davant el Fill.
La boca resseca es torna bes,
les mans gastades són carícia en el vestit de lli del Nen
que sabien,
que havien presentit.